

Vaste Kamercommissie voor Infrastructuur en Milieu
T.a.v. de griffier, I. Sneep
Postbus 20018
2500 EA Den Haag
cie.im@tweedekamer.nl

Cc. Staatssecretaris voor Infrastructuur & Milieu, dhr. J. Atsma
Cc. Vaste Kamercommissie Financiën

Amsterdam, 24 oktober 2011

Geachte Voorzitter en leden van de Commissie Infrastructuur & Milieu,

Op 1 november bespreekt uw Commissie met staatssecretaris Atsma van Infrastructuur en Milieu het Advies Duurzaam Inkopen opgesteld door VNO NCW, MKB Nederland, MVO Nederland, Nevi en de Groene Zaak.

Met het oog op dit overleg doen wij u hierbij onze opmerkingen over het programma duurzaam inkopen van de Nederlandse overheid toekomen.

Het MVO Platform heeft de ontwikkeling van het beleid voor duurzaam inkopen de afgelopen jaren nauwlettend gevolgd, daarbij hebben we vooral de nadruk gelegd op de ontwikkeling van de sociale criteria omdat deze minder goed in beleid verankerd bleken dan de milieucriteria. We leggen daarom in deze brief de nadruk op sociale criteria. De sociale criteria kennen een andere systematiek dan de milieucriteria en er werd, na een lang ontwikkeltraject, pas dit jaar begonnen met de implementatie.

Ketenverantwoordelijkheid

Ketenverantwoordelijkheid wordt in het huidige beleid onvoldoende gewaarborgd. Op dit punt is er een grote mate van vrijblijvendheid waarbij de opdrachtnemer zelf mag bepalen "hoe diep in de productieketen hij resultaat zou moeten en kunnen bereiken". Dit is in tegenspraak met de OESO Richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen die recent, in een door Nederland ondersteunde herziening, juist uitgebreid zijn met verantwoordelijkheid voor de hele keten.

Aanbestedingsdrempel

Momenteel geldt de toepassing van de sociale voorwaarden alleen voor aankopen en aanbestedingen boven de Europese aanbestedingsdrempel. Daardoor zijn de sociale voorwaarden niet van toepassing op een (zeer) groot deel van de overheidsinkopen/aanbestedingen. De ambitie van de overheid om 100% van de overheidsinkopen op basis van duurzaamheidscriteria te laten plaatsvinden wordt zo niet verwezenlijkt.

Wij vragen u de financiële drempel voor toepassing van de sociale voorwaarden aanzienlijk te verlagen. Indien het om een product gaat waarvoor een erkend multistakeholder-keteninitiatief bestaat, zou helemaal geen drempel moeten gelden omdat daar geen andere administratieve lasten aan zijn verbonden dan lidmaatschap van het betreffende keteninitiatief en de daaruit voortvloeiende verplichtingen.

Beloon koplopers

Het beleid voor duurzaam inkopen zou naar de mening van het MVO Platform zodanig moeten worden ingevuld dat het koplopers beloont en achterblijvers stimuleert om hun productie(keten) en

diensten te verduurzamen. Met het huidige beleid gebeurt dat onvoldoende. In plaats van dat de Nederlandse overheid sturing geeft aan de markt richting meer duurzaamheid, volgt het de markt. Dat is niet alleen de mening van de maatschappelijke organisaties verenigd in het MVO Platform. Ook bedrijven en lagere overheden die op ambitieuze wijze invulling geven aan hun duurzaamheidsbeleid voelen zich benadeeld door de huidige aanpak.

“Vooralsnog lijkt het er sterk op dat de overheid op papier duurzaam wil zijn en dat er in de praktijk weinig van komt. Het lidmaatschap aan de FWF (of soortgelijk) mag volgens een uitspraak van de rechtbank niet meer als eis opgenomen worden, de drang vanuit de overheid vervalt dus geheel. Bij de aanbestedingen zijn wel punten te verdienen met een lidmaatschap maar dat zijn er meestal maar 3-5 van de 100, ook niet dwingend dus. Verder wordt ook alleen gevraagd naar het lidmaatschap van de inschrijver; dit zegt helemaal niks over de producten die aangeboden worden. Bij het inschrijven telt de laatste tijd vooral het prijsaspect heel zwaar. Zoals je weet zijn ‘goed’ geproduceerde artikelen over het algemeen iets duurder waardoor je als inschrijver met ‘goede’ producten altijd zult verliezen op het prijsaspect van de aanbesteding. (David Steenkist, Joh. Steenkist - Schijfsma B.V.)”

Lagere overheden en onderwijsinstellingen (bijvoorbeeld Provincie Groningen, Gemeente Alkmaar, Gemeente Amsterdam, Universiteit Utrecht, Universiteit van Amsterdam) zijn al geruime tijd aan de slag om op ambitieuze wijze sociale criteria bij hun inkopen toe te passen. Dit leidde aantoonbaar tot concrete stappen richting duurzaamheid bij toeleveranciers. Een duidelijk beleidskader is wenselijk, maar alleen als criteria en aanbestedingssystematiek verduurzaming bevorderen.

Het door overheden geformuleerde ambitieniveau bepaalt in welke mate duurzaam inkopen daadwerkelijk bijdraagt aan meer duurzaamheid. Er kan meer bereikt worden door een resultaatverplichting gekoppeld aan een procesbenadering centraal te stellen in plaats van een inspanningsverplichting. Een inspanningsverplichting zal ertoe leiden dat op papier de resultaten beter lijken, maar het daadwerkelijk effect op de praktijk achterblijft.

Van beleidsontwikkeling naar implementatie

Voor een succesvolle toepassing van de sociale criteria voor duurzaam inkopen is het van groot belang dat het beleid op alle niveaus verankerd is. Alle betrokkenen – waaronder inkopers, beleidsmakers en bestuurders van de centrale overheid en van de lagere overheden – moeten van dit beleid en de juiste toepassing ervan op de hoogte zijn. Wij vragen u erop aan te dringen dat de overheid investeert in training en begeleiding van inkopers zodat de uitvoering van beleid gewaarborgd wordt.

Naast een gedegen implementatietraject is adequate monitoring van beleid essentieel. De controle op de naleving van de contractvoorwaarden mag niet eenzijdig bij het maatschappelijk middenveld gelegd worden. Onafhankelijk toezicht, middels een MVO-autoriteit of agentschap zou dit toezicht kunnen uitvoeren. Deze instelling zou zelf steekproefsgewijs onderzoek moeten doen naar het naleven van de sociale criteria en daarover rapporteren aan regering en Kamer. NGO's, vakbonden e.a. met eventuele klachten zouden ook bij dit agentschap terecht moeten kunnen. Ook zou deze instellingen specifieke tools en voor inkopers moeten ontwikkelen.

Monitor Duurzaam Inkopen rapporteert klinkende resultaten maar controle naar implementatie ontbreekt

De Monitor Duurzaam Inkopen 2010 is op basis van een enquête met "full trust" principe en vroeg de overheden naar het bestaan van beleid op duurzaam inkopen. Dit leverde een heel positief beeld, echter geeft het een te rooskleurig beeld van de werkelijkheid. Er is bij dit onderzoek geen enkele controle naar de implementatie

geweest. Uit onderzoek naar het duurzaam inkopen van hout in de praktijk van Milieudefensie (Van oerwoud naar overheid, april 2011) blijkt dat het draagvlak voor duurzaam inkopen is toegenomen (75% in beleid), maar in de praktijk kennis en controle ontbreken om het daadwerkelijk gewenste resultaat te halen waardoor vaak niet-duurzaam hout werd toegepast in overheidsprojecten (64% past niet toe). De conclusie van het KPMG rapport dat de meeste overheden 100% duurzaam inkopen is daarmee niet goed onderbouwd en uiterst onwaarschijnlijk.

Duurzaamheidscriteria bij aanbestedingen van financiële diensten

Ook bij de aanbesteding van financiële diensten is het van groot belang dat de overheid structureel duurzaamheidscriteria, waaronder tenminste naleving van de hernieuwde OESO Richtlijnen, toepast. In 2009 kreeg de toenmalige minister van Financiën flinke kritiek vanuit Tweede Kamer en maatschappelijke organisaties omdat de regering duurzaamheid niet mee had gewogen bij de bepaling van het huisbankierschap van de overheid, waardoor een omstreden bank als RBS de opdracht kreeg. RBS is omstreden vanwege haar investeringen in clustermunie fabrikanten en haar beleid op klimaat en energie.

Recentelijk is na grote druk van maatschappelijke organisaties een positieve stap gezet. RBS heeft beloofd een stringenter beleid te introduceren op het gebied van investeringen in clustermunieproducenten.

De overheid als klant van RBS moet er nauw op toezien dat de positieve voornemens daadwerkelijk worden geïmplementeerd. In meer algemenere zin zou de Nederlandse overheid haar contacten met de huisbankier en andere aanbieders van financiële diensten aan de overheid moeten benutten om hen te stimuleren over de hele line een beter duurzaamheidsbeleid te voeren en hier transparant over te zijn.

Namens het MVO Platform,

Suzan van der Meij
Coördinator MVO Platform
020-5304100/ 06-12271726